

Zelenska M. O.
Shiryaeva B. O.

National Technical University of Ukraine «Kiev Polytechnic Institute»

EXTERNAL POTENTIAL OF TOUR OPERATOR

Summary

It is observed tour operator external potential. It is proposed its structuring based on emphasizing groups of corporate cooperation. It is analyzed the components of the potential according to the external environment of domestic tour operators.

Key words: tourism, external potential, tour operator, tour operator potential.

УДК 330.322.1

Петренко В. С.

Херсонський державний університет

Карнаушенко А. С.

Херсонський державний аграрний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У даній статті розкрито та проаналізовано сучасний стан розвитку фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств Херсонської області. В результаті дослідження виявлено постійне зменшення показників фінансування та впровадження інновацій. Серед джерел фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств Херсонської області, як і України в цілому, переважають власні та позикові фінансові ресурси. Встановлено, що роль держави в даному питанні мінімальна.

Ключові слова: джерела фінансування, інновації, фінансування інноваційної діяльності, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. Для України тисячоліттями визначальною галуззю існування населення було сільське господарство. При вливанні в агропромисловий комплекс значних фінансових ресурсів можливо вже сьогодні відновити конкурентоспроможність і створити нові робочі місця за допомогою цілеспрямованого розвитку всієї технологічної бази. Тут можна використовувати цілий ряд технологій, починаючи з нанотехнологій та молекулярної генетики і закінчуючи екологізацією і ресурсозбереженням всіх елементів технологічних ланцюжків виробництва, зберігання і переробки сільськогосподарської продукції, а також різні варіанти менеджменту та організації виробництва, які краще реагують на потреби виробничого процесу і ринку. Конкурентоспроможну нішу неминуче буде втрачено тими підприємствами та організаціями, яким не вдалося оцінити важливість безперервної і багатоаспектної реалізації інновацій. Але одним із головних факторів, що стримують розвиток інноваційної діяльності аграрного бізнесу в Україні, є брак фінансових ресурсів. Особливо гостро дана проблема постає перед малими і середніми виробниками сільськогосподарської продукції. Тому знаходження значних фінансових ресурсів для ведення інноваційної діяльності залишається актуальним питанням, яке постає як перед великими так і перед малими сільськогосподарськими підприємствами України в цілому та Херсонської області зокрема.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Станом та динамікою розвитку фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств протягом останніх років цікавилися багато науковців. Даній темі присвячені роботи таких науковців, як Геєц В.М., Семиноженко В.П., Девідов М.В., Буніч Т.У., Завлін П.Н., Кулагін А.С., Леонтьєв Л.І., Юданов А.Ю., Федулова Л.І. та ін. Дані наукові до-

слідження аргументовано доводять, що визначення розвитку фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств на сьогодні є актуальними та потребують постійного дослідження та аналізу.

Метою статті є проведення аналізу стану розвитку фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств Херсонщини.

Виклад основного матеріалу. Інноваційне підприємство у сільському господарстві є головним і пріоритетним інститутом формування конкурентоспроможності України в цілому й Херсонської області зокрема. У середньому у 2010-2012 рр. у товарній структурі експорту зовнішньоекономічної торгівлі області 30,9% становили товари тваринного і рослинного походження (2,8% і 28,1% відповідно), із яких пріоритетними є насіння і плоди олійних рослин, вартість яких найбільшою була у 2011 р. – 43,1 млн. дол. США. Частка зернових культур у товарній структурі експорту становить 9,1%, що у вартісному вираженні складає 29,2 млн. дол. США, а їх приріст за аналізований період збільшився на 34% і у звітному році становив 36,6 млн. дол. США. Їстівних плодів експортовано в середньому в Херсонській області у 2010-2012 рр. на суму 11,6 млн. дол. США, що становить 3,6% товарної структури. А тому активізація інноваційної діяльності та її фінансового забезпечення у сільському господарстві є дуже важлива для економічного розвитку та конкурентоспроможності регіону.

В середньому за аналізований період загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність Херсонської області становив 73,21 млн. грн. Зважаючи на тяжкий післякризовий період, найменший обсяг виявлено у 2010 р. (49,47 млн. грн). При цьому в середньому найбільші витрати пов'язані з придбанням машин, обладнання та програмного забезпечення (ПЗ), а на внутрішні науково-дослідні розробки (НДР) у 7,2 рази менше, що на 2,15

млн. грн більше, ніж на їх придбання. У структурі витрат помітна тенденція до зменшення частки придбання машин, обладнання та ПЗ за 2009-2011 рр. майже у 2 рази.

Варто зауважити, що, на думку багатьох вітчизняних вчених [1; 2; 3; 4], низький рівень розвитку сільського господарства пов'язаний саме із фізичним та моральним зношенням техніки та технологій, а тому дані коливання впливають на темпи модернізації основних виробничих фондів. Позитивно є динаміка збільшення частки внутрішніх НДР у 2010 р. порівняно з попереднім роком на 10,27%, але у 2011 р. він зменшився на 3,28% і становив 9,41%, що майже у 4 рази більше базового періоду.

Варто звернути увагу на те, що, за даними Державного комітету статистики України, частка витрат на інноваційну діяльність Херсонської області у 2009 р. становила 1,13% від загального обсягу України, що є меншим від лідерів року Дніпропетровської (15,2% загальних витрат України на інноваційну діяльність) та Хмельницької областей (13,7% загальних витрат України на інноваційну діяльність), але перевищує значення аутсайдерів Закарпатської області (0,5% загальних витрат України на інноваційну діяльність) та м. Севастополь (0,06% загальних витрат України на інноваційну діяльність). Майже у двічі знизилась частка витрат Херсонської області у 2010 р. і становила 0,61%, тоді як частка Івано-Франківської області знаходилася на позначці 26%, а у 2011 р. частка Херсонської області складала 0,56%, що у 6,2 рази більше, ніж у м. Севастополь (0,09% загальних витрат України на інноваційну діяльність). Лідерами року є Дніпропетровська та Донецька області зі значеннями показника 6,6% та 16,7% відповідно.

Про динамічні зрушення витрат на інноваційну діяльність свідчать темпи росту, який віддзеркалює збільшення на 1,2% загального обсягу у 2010 р. України, але у Херсонській області зменшився на 45,1%. У наступному році значення даного показника у країні збільшилося на 78,16%, а у Херсонській області зростання становило 62%.

Обсяг інноваційної продукції Херсонської області у 2009-2011 рр. зріс в цілому на 71%. Серед реалізованих інновацій приріст продукції нової для ринку становив 93,8%, а продукції нової лише для підприємства – 57,6%. Протягом останніх п'яти років вдвічі скоротився експорт нової для ринку інноваційної продукції. Тоді як експорт нових лише для підприємств інновацій збільшився у 2,2 рази.

У структурі обсягу реалізованої інноваційної продукції Херсонської області переважають товари, які є новими лише для. У 2010 р. їх частка була максимальною і становила 65,9%, що на 19,5% більше попереднього року і на 14,7% звітного. Тоді як зростає частка продукції нової для ринку, яка протягом 2009-2011 рр. збільшилася на 9,8%. За межі України реалізується інноваційна продукція в більшості нова для ринку, що засвідчує високий науковий потенціал країни. Так, у 2009 р. частка експортованих інновацій становила 24,2%, що лише на 3% менше частки реалізованої інноваційної лише для ринку продукції. Даний показник знизився у 2010 р. до рекордно низького рівня 6%, але у 2011 р. збільшився на 2,5%. Частка інноваційної продукції, яка є новою лише для підприємства і реалізується за межі України є незначною і становить 2,2-4,2% за аналізований період.

Джерела фінансування інноваційної діяльності Херсонської області складаються з власних, бю-

джетних, іноземних інвестицій та інших джерел (табл. 1). За 2000-2012 рр. їх сума зросла більш ніж у 10 разів і у 2012 р. становила 154,6 млн. грн. помітно, що іноземні інвестиції, за даними Головного управління статистики у Херсонській області, приймали участь в інноваційній діяльності у 2001 р. (8715,2 тис. грн.) та у 2007 р. (444 тис. грн.), а у період 2008-2012 рр. розмір державної допомоги значно скоротився. Виходячи з цього у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності найбільша частка належить саме власним коштам підприємств.

Таблиця 1
Джерела фінансування інноваційної діяльності Херсонської області, тис. грн. *

	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2000	14817,2	13122,6	995,0	–	699,6
2001	78966,6	32165,0	785,0	8715,2	37301,4
2002	51139,2	46147,2	–	–	4992
2003	17153,9	16957,9	196,0	–	–
2004	30569,6	29547,6	–	–	1022
2005	41451,4	40494,4	–	–	957
2006	63308,7	50474,6	–	–	12834,1
2007	138774,4	131535,2	–	444,0	6795,2
2008	79371,3	73664,5	910,7	–	4796,1
2009	90048,2	81374,2	–	–	8674
2010	49469,9	48941,2	–	–	528,7
2011	80122,9	78010,7	1313,7	–	798,5
2012	154584,6	152817,4	–	–	1767,2

* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Херсонській області [5]

Темп росту витрат на інноваційну діяльність має тенденцію позитивну (рис. 1) і у 2012 р. порівняно з попереднім періодом збільшився у 1,9 раз. У 2010 р. спостерігаємо падіння показника, оскільки темп росту становить 54,9%. Протягом 2000-2012 рр. найбільше падіння обсягів фінансування відбулось у 2003 р. і становило 66,5%, а максимальний приріст зафіксовано у 2001 р. та 2007 р. (у 5,3 разів та 2,2 разів відповідно).

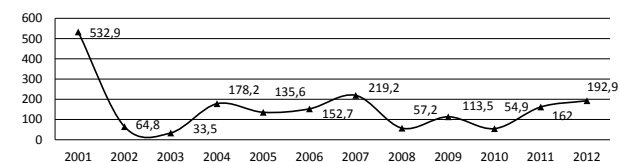


Рис. 1. Темп росту витрат інноваційної діяльності Херсонської області, % *

* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Херсонській області [5]

Структура інноваційної діяльності показує основні актуальні питання Херсонської області. Так, за роки незалежності область, яка знаходиться у зоні ризикованого землеробства через посушливий степовий клімат, втратила більшу частину зрошувальних комплексів, а інші – потребують негайної модернізації, реставрації та приведення до сучасних ринкових умов вирощування сільськогосподарських культур. Тому саме вирішенню даного питання направлено значні обсяги влас-

них та залучених фінансових ресурсів. Практика свідчить, що з цією метою використовуються новітні технології, перевага в яких надається перш за все краплинному зрошенню. Лідерами області у забезпеченні сільськогосподарської діяльності сучасними системами зрошення є такі підприємства як ПП «ОгранікСистемс», ДП ТОВ «Югтара», «Дніпрянська аграрна фірма ім. Солодухіна», АФ радгосп «Білозерський», ФГ «Аделаїда», а також Інститут зрошувального землеробства НААН.

Розвиток науково-інноваційної діяльності є запорукою інтенсивного технічного і технологічного оновлення виробництва, підвищення рівня конкурентоспроможності економіки району, що створюватиме широкі можливості для випуску конкурентоспроможної продукції, орієнтованої на зовнішній і внутрішній ринки. Для пошуку інвесторів для реалізації інноваційних проектів у Херсонській області щорічно проходять «Таврійські горизонти».

Встановлено, що для інноваційно-активних сільськогосподарських підприємств у структурі джерел фінансування діяльності перевага належить позиковим коштам. Так частка позикових коштів у структурі витрат рослинництва становить найбільше у 2011 р. 47%, а у 2013 р. заплановано зменшення на 28%. Для впровадження інновацій у тваринництві використовують найбільшу частку позикових коштів у сільському господарстві: від 38% у 2010 р. до 49% у 2011р. й 2013 р. Через фінансову нестабільність знижується питома вага власних грошових коштів у всіх галузях інноваційно-активних сільськогосподарських підприємств, так їх частка в рослинництві у 2010-2012 рр. знизилася від 30% до 17%, а у 2013 р. зросла на 5% і становила 22% загального фінансування інноваційної діяльності. Дещо інакша ситуація у тваринництві, де питома вага власних коштів найбільша у 2011 р., а найменша у 2013 році. На державне фінансування припадає найбільше у галузі тваринництва від 19% у 2010 р. до 2% у 2013 р., а на рослинництво відповідно 3% й 1,7%.

Специфіка інноваційної діяльності аграрних підприємств пов'язана з високою ризикованістю, сезонністю впровадження й залежністю результату від погодно-кліматичних умов, створює відповідні умови для державної підтримки даного процесу. Для приватних інвесторів, як вітчизняних, так й іноземних, аграрний сектор залишається найбільш ризикованим протягом останнього часу, що пов'язано зі значними обсягами капіталовкладень, тривалим терміном окупності, а результат реалізації такого проекту залежить від значної кількості неконтрольованих форс-мажорних факторів. А зважаючи на те, що сільськогосподарські підприємства визначають продовольчу безпеку країни, фінансування фундаментальних наукових досліджень повинно відбуватися за рахунок бюджетної підтримки. Звернемо увагу, що протягом досліджуваного періоду майже у 5 разів знизилася державна підтримка сільського господарства Херсонської області. Проте у Високопільському районі зросла державна підтримка у 145,5 рази за 2010-2012 рр., а у Нововоронцовському – у 2,7 рази.

Встановлено, що державне фінансування реалізується у формі цільового безповоротного фінансування за рахунок державного чи місцевого бюджетів, цільового субсидування, державного замовлення, пільгового оподаткування, звільнення від сплати окремих видів податків, а державне кредитування – у формі надання прямих гарантованих державних позик, відкриття державних

кредитних ліній, пільгового (повного або частково безвідсоткового) державного кредитування, повної або часткової компенсації відсотків за кредитами, державного гарантування кредитів [6, с. 241].

Таким чином державна підтримка розподілялася не рівномірно між галузями сільськогосподарських інноваційно-активних підприємств: у 2010-2011 рр. перевага надавалась рослинництву (86% і 78,3% відповідно), а у 2012 р. частка знизилася до 7,4%; зростає частка державної підтримки тваринництва від 10% у базовому році до 45,1% у звітному. Питома вага інших галузей становила у 2012 р. 47,5%, що є найбільшим значенням показника.

Можливість використовувати власні грошові ресурси для здійснення інноваційної діяльності є запорукою вчасного запровадження необхідних інноваційних ідей у сільському господарстві. Але залежність результатів господарської діяльності від багатьох непередбачуваних подій зменшує мобільність даного виду фінансування. Прибуток є головним джерелом фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області, оскільки у структурі власних коштів становить 51-62% у 2010-2012 рр.

Дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області виявило, що власних ресурсів не достатньо для реалізації високотехнологічних інноваційних проектів, а бюджетні кошти мають тенденцію до зниження обсягів, складності отримання і не вчасності фінансування, а тому використання позикового фінансування набуває актуальності. Встановлено, що інноваційні проекти у рослинництві мають меншу вартість й швидший термін окупності, а тому вони є найменшими споживачами даного виду фінансування для реалізації інноваційних проектів у рослинництві: від 6% у 2010 р. до 15% у 2012 р., віддаючи перевагу короткостроковому кредитуванню до 3 років. Частка позикових коштів у тваринництві є значно вищою і становить 17-21% у 2010-2012 рр.

Інші інноваційні проекти, які пов'язані зі створенням логістичних мереж, вдосконаленням переробки й організацією зберігання сільськогосподарської продукції мають високу вартість, тривалий термін окупності, але рівень забезпеченості, ліквідності й гарантованості значно вищий ніж у тваринництві й рослинництві.

Позикові кошти у фінансуванні інноваційної діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві представлені в більшості короткостроковим кредитуванням, яке надається деякими відомими банківськими установами, наприклад ПАТ «Райфайзен Банк Аваль», АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», «Укрсіббанк», ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» та іншими. Предметом кредитування у більшості випадків виступає сільськогосподарська техніка як вітчизняних так і зарубіжних виробників. Звернемо увагу, що обов'язковою умовою надання кредиту є його страхування. Відсоткова ставка, яка застосовується при отриманні коротко- чи довгострокового кредиту знаходиться у межах від 16,9% до 21% у гривні.

Протягом досліджуваного періоду приріст наданих кредитів сільськогосподарським підприємствам становив на 12% більше ніж у 2012 р. Слід звернути увагу, що переважна більшість сільськогосподарських кредитів була надана в національній валюті, а частка іноземних кредитів є значно меншою і у 2012 р. становила 11,2%, що на 7,2% менше ніж у базовому році.

В загальній структурі наданих кредитів у Херсонській області найбільша питома вага сільськогосподарських кредитів була у 2011 р. і становить 12,72%, що на 4,14% більше ніж у базовому році і на 0,52% ніж у звітному. В національній валюті у 2012 р. 20,8% кредитів надано сільськогосподарським підприємствам, а у 2010 р. на 10,74% менше. У структурі іноземного кредитування Херсонської області частка сільськогосподарських підприємств за аналізований період знизилась від 5,20% до 2,8%.

Але разом з тим позикові кошти мають ряд особливостей, які негативно впливають на процес їх залучення для забезпечення реалізації інноваційних проектів у Херсонській області. Тому інвестиційні ресурси є альтернативним джерелом залучення грошових коштів. Причому у 2010 р. частка інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств є найбільшою за аналізований період і становить 32,6%, , що на 9,5% більше ніж у 2011 р., але у 2012 р. показник збільшився на 3,2% і становив 26,3%.

Висновки та подальші дослідження. Таким чином, фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської об-

ласті здійснюється за рахунок довгострокового кредитування, внутрішніх та іноземних інвестицій, власних грошових коштів, які представлені у вигляді прибутку, амортизаційного і статутного фондів. У 2009-2013 рр. значно знизилось бюджетне фінансування інновацій галузі, що пов'язано із загальним політико-економічним становищем у країні. Слід наголосити, що в регіоні практично не використовується лізинг, хоча доведено його високу ефективність при придбанні сільськогосподарської техніки.

Основними перешкодами інноваційного розвитку є політична нестабільність, відсутність належної державної уваги інвестиційно-інноваційним процесам (держава повинна здійснювати фінансування інноваційних проектів, створювати пільгові умови для залучення інвестицій, вдосконалювати нормативно-правову базу), недостатнє фінансування та відсутність сприятливих умов для залучення позичених коштів. Тому в подальшому перспективним є пошук шляхів подолання перешкод інноваційного розвитку та створення сприятливих умов для здійснення інноваційної діяльності.

Список літератури:

1. Мацибора В.І. Економіка підприємства : навч. посіб. / Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. – Каравелла. – 2008. – С. 153-165.
2. Шваб Л.І. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 4-те вид. / Л.І. Шваб. – К. : Каравела, 2007. – 584 с.
3. Швиданенко Г.О. Економіка підприємства : підручник / Г.О. Швиданенко // – К. : КНЕУ, 2009. – 816 с.
4. Покропивний С. Ф. Підприємство: стратегія, організація, ефективність : навч. посібник / Покропивний С. Ф., Колот В. М. – К. : КНЕУ, 1998. – 352 с.
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/>.
6. Ігнатєва Т.Г. Бюджетна підтримка інноваційної діяльності аграрних підприємств України: стан, особливості та проблеми // Інноваційна економіка. – 2012. – № 27. – С. 240-245.

Петренко В. С.

Херсонский государственный университет

Карнаушенко А. С.

Херсонский государственный аграрный университет

РАЗВИТИЕ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ

Резюме

В данной статье раскрыты и проанализированы современное состояние финансирования инновационной деятельности аграрных предприятий Херсонской области В результате исследования выявлено постоянное уменьшение показателей финансирования и внедрения инноваций. Среди источников финансирования инновационной деятельности аграрных предприятий Херсонской области, как и Украины в целом, преобладают собственные и заемные финансовые ресурсы. Установлено, что роль государства в данном вопросе минимальна.

Ключевые слова: источники финансирования, инновации, финансирование инновационной деятельности, аграрные предприятия.

Pertenko V. S.

Kherson State University

Karnaushenko A. S.

Kherson State Agricultural University

THE DEVELOPMENT OF INNOVATION FINANCING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF KHERSON REGION

Summary

This paper reveals and analyzes the current state of innovation financing of agricultural enterprises of Kherson region The study found a permanent decline in funding and innovation. Among the sources of innovation financing of agricultural enterprises of Kherson region, Ukraine as a whole is dominated their own and borrowed financial resources. Established that the role of government in this matter is minimal.

Key words: financing sources, Innovation, innovation financing, agricultural enterprises.